

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

กลางสาดจัดเป็นผลไม้ที่มีประโยชน์และคุณค่าทางอาหาร โดยเนื้อกลางสาดจะประกอบด้วยคาร์โบไฮเดรต เส้นใยอาหาร โปรตีน ธาตุแคลเซียม ธาตุเหล็ก ธาตุฟอสฟอรัส วิตามินบี 1 และวิตามินบี 2 นอกจากนี้ยังจัดเป็นพืชสมุนไพรที่สำคัญในการรักษาโรค โดยส่วนต่างๆของกลางสาดมีสรรพคุณทางยา มีงานวิจัยที่ศึกษาคุณค่าทางโภชนาการ องค์ประกอบทางเคมี และฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของพืชสกุลกลางสาด (สาโรจน์, 2555) ส่วนเนื้อไม้มีสรรพคุณในการลดความร้อนที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย เมื่อกินเป็นประจำจะช่วยป้องกันไม่ให้เป็นไข้ตัวร้อน และช่วยไม่ให้เกิดอาการร้อนในในปาก รวมถึงแก้ปวดท้องและท้องเสีย ส่วนเมล็ดในสมัยโบราณใช้เป็นยาขับพยาธิ รักษาอาการไข้ และเป็นยาฤทธิ์ฝาดสมาน ส่วนเปลือกผลมีสรรพคุณในการนำมารักษาโรคท้องร่วงและอาการปวดท้อง ส่วนเปลือกต้นใช้เป็นยาต้มกินรักษาเกี่ยวกับโรคลำไส้และการนำมาสกัดเพื่อใช้รักษาโรคมาลาเรียและแก้พิษแมงป่อง และส่วนใบมีการศึกษาฤทธิ์เพื่อใช้ประโยชน์ทางยา ปัจจุบันมีการนำส่วนต่างๆ ของกลางสาด มาใช้พัฒนาเป็นเครื่องสำอางชนิดต่างๆ เช่น ส่วนสกัดจากผล พบว่าสามารถเพิ่มความชุ่มชื้นและทำให้ผิวขาวขึ้น (Tilaar et al., 2008) ดังนั้นจากข้อมูลเบื้องต้นที่รวบรวมมานี้จึงน่าจะซึ่งเป็นข้อดีอย่างหนึ่งที่สามารถเสริมคุณค่าและสร้างจุดขายให้กับกลางสาดได้ แต่ด้วยข้อจำกัดของกลางสาดคือ เมื่อหลุดร่วงจากพวงก็จะเน่าเสียประมาณ 1-2 วัน ผิวดำเร็วมาก ส่งผลให้ผลผลิตล้นตลาด ราคาตกต่ำ ทำให้ชาวสวนกลางสาดเกิดปัญหาขาดทุน และกลายเป็นขยะมูลฝอยในพื้นที่ วิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาได้คือ การแปรรูปออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากการศึกษาความเป็นไปได้ของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกลางสาด ได้แก่ น้ำกลางสาดพาสเจอร์ไรซ์ ไวน์กลางสาด กลางสาดในน้ำเชื่อม และแยมกลางสาด (วรรณกนก, 2545) รวมทั้งกลางสาดแช่อิ่มอบแห้ง (ปิยวรรณ และคณะ, 2553) และไม่มีข้อมูลสนับสนุนเกี่ยวกับสารที่มีแนวโน้มที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในด้านอื่นๆจากกลางสาด เช่น การใช้ประโยชน์ทางยา เครื่องสำอาง หรืออาหารเสริม เป็นต้น เพื่อเป็นการยกระดับและเพิ่มมูลค่าของกลางสาด

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเพิ่มมูลค่ากลางสาดอูตรดิตถ์ สู่ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวจากธรรมชาติ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพอย่างยั่งยืน ในการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำสารสกัดจากส่วนต่างๆของกลางสาดไปใช้ประโยชน์ทางยา และศึกษารูปแบบการนำสารสกัดกลางสาดไปใช้อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาด้านสารผลิตภัณฑ์ธรรมชาติและฤทธิ์ทางชีวภาพจากพืชท้องถิ่นเพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ และเป็นการนำทรัพยากรท้องถิ่นใน

ประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป และสามารถต่อยอดโครงการในเรื่องของ การพัฒนาธุรกิจจากผลิตภัณฑ์บำรุงผิวจากธรรมชาติ ตลอดห่วงโซ่อุปทาน กรณีศึกษา สินค้ากลางสาด จังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อเป็นช่องทางช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มจากการใช้ประโยชน์จากการเพิ่มมูลค่ากลางสาด ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าทางการเกษตรของกลางสาดท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงของจังหวัดอุดรดิตถ์ได้อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์บำรุงผิวจากกลางสาดอุดรดิตถ์

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่

ศึกษากระบวนการเพิ่มมูลค่ากลางสาดอุดรดิตถ์เป็นผลิตภัณฑ์บำรุงผิวในพื้นที่ตำบลบ้านดำนานาขาม อำเภอเมือง และตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่

- กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกลางสาดในพื้นที่ตำบลบ้านดำนานาขาม อำเภอเมือง และตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์
- กลุ่มเกษตรกรผู้แปรรูปกลางสาดในพื้นที่ตำบลบ้านดำนานาขาม อำเภอเมือง และตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์
- ผู้ประกอบการ บริษัท ฟากนครดอกคอม จำกัด 14 หมู่ 9 ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ผลผลิตที่จะได้ (Output)

1.4.1.1 ได้ข้อมูลเบื้องต้นของสารสกัดจากกลางสาด (ปริมาณสารประกอบฟีนอลิกทั้งหมด ฟลาโวนอยด์ทั้งหมด และฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ)

1.4.1.2 ได้กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์บำรุงผิวจากกลางสาดอุดรดิตถ์ เพื่อเป็นแนวทางในการต่อยอดพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพอย่างยั่งยืน

1.4.1.3 ได้ข้อมูลสนับสนุนการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าแก่กลางสาด เกิดการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของผลไม้พื้นเมืองที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดอุดรดิตถ์

1.4.2 ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้ (Outcome)

1.4.2.1 เกษตรกรผู้ปลูกกลางสาดและแปรรูปกลางสาดมีรายได้เพิ่มจากการเพิ่มมูลค่ากลางสาด เป็นผลิตภัณฑ์บำรุงผิว

1.4.2.2 เกิดความร่วมมือระหว่างภาควิชาการ ภาคประชาชน และภาครัฐในการส่งเสริมและ แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์บำรุงผิวจากกลางสาดตลอดห่วงโซ่อุปทาน

1.4.2.3 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายธุรกิจ และการส่งเสริมผู้ประกอบการรายใหม่ และการ ขยายโอกาสให้เกิดธุรกิจใหม่ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์

1.4.2.4 พัฒนานักวิจัยในชุมชน และมหาวิทยาลัยทั้งอาจารย์และนักศึกษา

1.4.3 ผลกระทบของโครงการ

1.4.3.1 กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกและแปรรูปกลางสาดที่เข้าร่วมโครงการ สามารถยกระดับรายได้และ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากกระบวนการเพิ่มมูลค่ากลางสาดเป็นผลิตภัณฑ์บำรุงผิวด้วยองค์ความรู้ทางด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.4.3.2 กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกและแปรรูปกลางสาดที่เข้าร่วมโครงการ สามารถพัฒนาธุรกิจต่อไป โดยเชื่อมประสานกับผู้ประกอบการเพื่อสังคม บริษัท ฟากนครดอทคอม จำกัด ในพื้นที่อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายธุรกิจ และการส่งเสริมผู้ประกอบการรายใหม่ และการ ขยายโอกาสให้เกิดธุรกิจใหม่ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์

1.5 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ผลิตภัณฑ์บำรุงผิว หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ไว้สำหรับดูแลสุขภาพผิวกายให้สุขภาพผิวดีขึ้น ใน งานวิจัยครั้งนี้ ผลิตภัณฑ์บำรุงผิว คือ โลชั่นทาผิว เซรั่ม และสบู่ที่มีส่วนผสมจากกลางสาดในพื้นที่จังหวัด อุดรดิตถ์